

Секція. 12. ПРАВОВІ ІННОВАЦІЇ

УДК 346.2

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ СУБ'ЄКТІВ ДОГОВОРУ ДОСТУПУ ПОРТОВОГО ОПЕРАТОРА ДО ПРИЧАЛУ

Ломакіна Олена Анатоліївна, канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри морського та господарського права, Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, м. Миколаїв, lomakina1616@gmail.com

Дубинський Олег Юрійович, канд. юрид. наук, доцент, декан факультету морського права, Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, м. Миколаїв; oleg.dubinskiy_oleg@ukr.net

Використання об'єктів портової інфраструктури, зокрема причалів, здійснюється на підставі договору про забезпечення доступу портового оператора до причалу, що перебуває у господарському віданні адміністрації морських портів України, крім причалу, що використовується портовим оператором на підставі договору оренди, концесії, спільної діяльності, укладеного відповідно до законодавства.

Постановою Кабінету Міністрів України № 483 доповнено перелік спеціалізованих послуг, що надаються у морському порту суб'єктами природних монополій, які підлягають державному регулюванню послугами із забезпечення доступу портового оператора до причалу, що перебуває у господарському віданні адміністрації морських портів України.

Договір про надання спеціалізованої послуги доступу портового оператора до причалу не передбачений ні Цивільним кодексом України, ні Господарським кодексом України, належить до так званих «непоіменованих» договорів, але на думку вчених і практикуючих юристів вкладається в площину правового регулювання договірних відносин в господарській діяльності в Україні.

Проформа договору про забезпечення доступу портового оператора до причалу була затверджена Адміністрацією морських портів України (далі -АМПУ). Відповідний наказ був підписаний керівником АМПУ Райвісом Вецкагансом 22 вересня 2017 року.

Суб'єктами договору про забезпечення доступу портового оператора до причалу є АМПУ, з одного боку, та портовий оператор, з іншого боку.

АМПУ одне з найбільших державних підприємств морської галузі, яке має стратегічне значення для економіки і безпеки України.

АМПУ створена в 2013 році в результаті реформи морської галузі України внаслідок ухвалення Закону України «Про морські порти України» для управління державним майном в морських портах країни і його ефективного використання, створення механізмів для залучення інвестицій в портову інфраструктуру для її розвитку і стабільної роботи бізнесу. Серед інших завдань АМПУ - підтримка паспортних глибин акваторій портів, забезпечення безпеки мореплавства та ін.

АМПУ входить в сферу управління Міністерства інфраструктури України і об'єднує українські морські порти та інші інфраструктурні елементи, одночасно сприяючи розвитку і конкурентоспроможності кожного з них.

За визначенням пункту 1 статті 1 Закону України «Про морські порти України» адміністрація морських портів України - державне підприємство, утворене відповідно до законодавства, що забезпечує функціонування морських портів, утримання та використання об'єктів портової інфраструктури державної форми власності, виконання інших покладених на нього завдань безпосередньо і через свої філії, що утворюються в кожному морському порту (адміністрація морського порту).

Стаття 15 Закону України «Про морські порти України» визначає, що адміністрація морських портів України утворюється з метою зокрема: утримання та забезпечення ефективного використання державного майна, переданого їй в господарське відання, у тому числі модернізації, ремонту, реконструкції та будівництва гідротехнічних споруд, інших об'єктів портової інфраструктури, розташованих у межах території та акваторії морського порту; надання послуг суднам на підходах і безпосередньо в акваторії морського порту для їх безпечного судноплавства, маневрування та стоянки; організації та забезпечення безпечної експлуатації об'єктів портової інфраструктури державної власності, у тому числі гідротехнічних споруд, систем забезпечення безпеки мореплавства, розташованих у межах території та акваторії морського порту;

забезпечення створення рівних і конкурентних умов ведення господарської діяльності та отримання послуг у морському порту.

Відповідно до Закону України «Про морські порти України», портовий оператор (стивідорна компанія) – суб'єкт господарювання, що здійснює експлуатацію морського терміналу, проводить вантажно-розвантажувальні роботи, обслуговування та зберігання вантажів, обслуговування суден і пасажирів, а також інші пов'язані з цим види господарської діяльності.

Відповідно до Наказу Мінінфраструктури України, портовий оператор (стивідорна компанія) - суб'єкт господарювання, що здійснює у порту або за його межами вантажні операції, приймання та зберігання вантажів, обслуговування транспортних засобів, а також інші пов'язані з цим види господарської діяльності.

Адміністрація морських портів конкретизувала критерії та документи, необхідні для отримання статусу портового оператора, направивши відповідне роз'яснення філіям підприємства.

Обов'язкові умови для роботи портових операторів встановлені Законом про морські порти України. Фахівці АМПУ також виділили ряд важливих критеріїв, що впливають на безпечну роботу в морському порту, яким має відповідати портовий оператор. Перш за все, це дотримання вимог безпеки мореплавства, екологічної безпеки, норм з обслуговування та зберігання вантажів, у тому числі підготовлені робочі технологічні карти (РТК) на перевалку різних видів вантажів.

Також портовий оператор повинен нести відповідальність за охорону портових засобів, дотримуватися норм охорони праці під час проведення робіт і експлуатації механізмів підвищеної небезпеки. Крім того, законодавство накладає значні вимоги до поведінки співробітників портового оператора при роботі з небезпечними вантажами і до наявності необхідних протипожежних засобів.

Таким чином, портовий оператор має забезпечити обслуговування та зберігання вантажів, а також безпечну стоянку та обслуговування суден і пасажирів в морському порту.

Тільки після перевірки адміністрацією морського порту відповідності всім необхідним критеріям компанія може отримати статус портового оператора і укласти договір на отримання спеціальної послуги доступу до причалу. Найближчим часом заявки від компаній, спрямовані раніше для отримання статусу портового оператора в морських портах, будуть актуалізовані філіями АМПУ і передані в апарат управління підприємства.

Серед документів, необхідних для отримання статусу портового оператора:

- документи, що підтверджують наявність у користуванні підйомно-транспортного та іншого аналогічного устаткування;
- договір використання складських приміщень на території порту (в разі якщо здійснення перевалки вантажу по РТК здійснюється за прямим варіантом, наявність такого договору не обов'язкова);
- дозвіл на викиди забруднюючих речовин;
- РТК, узгоджена Державною екологічною інспекцією;
- план охорони портового засобу або письмове зобов'язання виконувати план охорони портового засобу;
- свідоцтво (сертифікат), що підтверджує рівень знань працівників суб'єктів перевезення небезпечних вантажів, видане працівникам портового оператора (в разі якщо портовий оператор планує обробляти небезпечні вантажі);
- дозвіл на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки;
- посвідчення про перевірку знань з питань охорони праці працівників портового оператора;
- документ про відповідність матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства з питань пожежної безпеки та, в певних випадках, позитивний висновок за результатами експертизи протипожежного стану підприємства, об'єкту чи приміщення;
- угода на аварійно-рятувальне обслуговування з аварійно-рятувальними службами, які пройшли атестацію в установленому порядку;
- план реагування на надзвичайні ситуації або інструкцію з дій персоналу підприємства в разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій.

Відповідно до частини першої статті 4 Закону України «Про морські порти України» функціонування та розвиток морських портів здійснюються зокрема за принципами: забезпечення конкуренції серед суб'єктів господарювання, що виробляють однакову продукцію (товари, роботи, послуги) у морському порту; рівності прав усіх суб'єктів господарювання, що провадять діяльність у морському порту, недопущення дискримінації у доступі до об'єктів портової інфраструктури загального користування.

Згідно з нормами статті 18 Закону України «Про морські порти України» господарська діяльність у морському порту провадиться відповідно до законодавства, обов'язкових постанов по порту та зводу звичаїв морського порту.

У межах морського порту функціонують суб'єкти господарювання усіх форм власності, діяльність яких пов'язана з обслуговуванням суден, пасажирів, вантажів, та підприємства, продукція та/або сировина яких транспортується територією та акваторією порту.

Портові оператори зобов'язані сприяти розвитку конкуренції та не вчиняти дій, які можуть справляти негативний вплив на конкурентне середовище в морському порту.

Адміністрація морських портів України не має права перешкоджати або втручатися в діяльність суб'єктів господарювання, крім випадків, передбачених законом, а також встановлювати для них умови діяльності, що погіршують їх становище порівняно з іншими суб'єктами господарювання або порушують їхні права та законні інтереси.

Отже, портові оператори є рівними у здійсненні господарської діяльності у порту та у доступі до об'єктів портової інфраструктури загального користування, та, відповідно, у доступі до причалів.

З урахуванням вищевикладеного, можна дійти до висновку, що основою для надання статусу портового оператора є наявність достатньої кількості рухомого та нерухомого майна для надання стивідорних послуг.

Література:

1. Постанова Кабінету Міністрів від 7 липня 2015 р. № 483 «Про внесення зміни в додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 3 червня 2013 р. № 405»
2. Закон України "Про морські порти України" від 17.05.2012 N 4709-VI
3. Наказ Міністерства інфраструктури України "Про затвердження Правил перевезення небезпечних вантажів внутрішніми водними шляхами України" від 04.04.2017 N 126
4. Адміністрація морських портів визначила критерії та документи, необхідні для отримання статусу портового оператора //Текст з екрану// - [Режим доступу] - <https://mtu.gov.ua/news/28473.html?PrintVersion>
5. **Муравський А.** Как стать портовым оператором: мнения юристов //Текст з екрану// - [Режим доступу] - <https://ports.com.ua/articles/kak-stat-portovym-operatorom-mneniya-yuristov>
6. Введение спецслужбы пользования причалами АМПУ не исключает пользование ими на условиях других договоров //Текст з екрану// - [Режим доступу] <https://interfax.com.ua/news/economic/290273.html>

УДК 342.6

СТВОРЕННЯ МОРСЬКОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ УКРАЇНИ: ВПЛИВ НА ПРАВОВИЙ СТАТУСУ КАПІТАНУ ПОРТУ В УКРАЇНІ

Сандюк Ганна Олександрівна, канд. юрид. наук, доцент кафедри морського та господарського права, Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, м. Миколаїв, ganna.sanduk@nuos.edu.ua

Рябчиков Павло Сергійович, экс-капітан Миколаївського морського торговельного порту, м. Миколаїв

Капітан морського порту завжди був впливовою посадовою особою, причому його правовий статус тільки посилювався з набуттям чинності Закону України «Про морські порти» від 17.05.2012 та внесенням у зв'язку з цим змін до Кодексу торговельного мореплавства України (далі – КТМУ).

За чинним законодавством до функцій капітана морського порту належать: 1) державний нагляд за дотриманням законодавства і правил мореплавства, а також міжнародних договорів України щодо мореплавства, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України; 2) розгляд справ про адміністративні правопорушення і накладення адміністративних стягнень; 3) реєстрація суден у Державному судновому реєстрі України, Судновій книзі України і видача суднових документів, якщо інше не передбачено законодавством; 4) видача документів, зазначених у статті 51 КТМ України; 5) перевірка суднових документів, дипломів і кваліфікаційних свідоцтв; 6) видача посвідчень моряка особам, які входять до складу суднового екіпажу; 7) нагляд за дотриманням вимог щодо порядку заходження суден у морський порт і виходу з морського порту; 8) нагляд за дотриманням вимог щодо запобігання забрудненню навколишнього природного середовища; 9) оформлення приходу суден у морський порт і виходу з морського порту; 10) нагляд та контроль за підприємствами, що надають лоцманські послуги, і службою регулювання руху суден у межах акваторії морського порту; 11) нагляд та контроль за криговим проведенням суден на підходах до морського порту і в межах його акваторії; 12) видача дозволів на підняття майна, що затонуло в морі, а також на проведення будівельних робіт щодо гідротехнічних споруд у межах території та акваторії морського порту; 13) облік та розслідування аварійних морських подій; 14) керівництво службою капітана морського порту (ст. 78 КТМУ). [1]

Розпорядження капітана морського порту з питань забезпечення безпеки мореплавства і порядку в морському порту, що належать до його компетенції, обов'язкові для всіх суден, юридичних і фізичних осіб, які перебувають в акваторії та на території цього морського порту (ч. 1 ст. 79 КТМУ). За порушення